

ЯШИЛ СУҒУРТА: ЭКОЛОГИК ХАВФЛАРНИ БОШҚАРИШ ВА БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШДАГИ РОЛИ

Юсуфов Асфандиёр Элдор ўғли

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Аннотация: Ушбу тезисда яшил суғурта маҳсулотларининг экологик хавфларни бошқариши, барқарор ривожланишни рағбатлантириши ва атроф-муҳитни муҳофаза қилишдаги аҳамияти таҳлил қилинади. Яшил суғурта бозоридаги инновацион маҳсулотлар, шу жумладан, экологик жавобгарлик, қайта тикланадиган энергия манбалари, агросуғурта ва иқлим хавфларига қарши суғурта каби турлар таҳлил этилади.

Калим сўзлар: Яшил суғурта, экологик хавфлар, барқарор ривожланиш, қайта тикланадиган энергия, агросуғурта

Бугунги кунда глобал иқлим ўзгариши, табиий офатлар ва атроф-муҳитга таъсир этувчи хатарлар иқтисодий ва ижтимоий барқарорликка жиддий таҳдид солмоқда. Бу шароитда экологик хавфларни молиявий бошқариш воситаси сифатида яшил суғурта муҳим аҳамият касб этмоқда. Яшил суғурта – бу экологик rischi юқори бўлган лойиҳаларни суғурта қилиш, табиий офатлардан кўрилган зарарларни қоплаш ва барқарор иқтисодий фаолиятни рағбатлантирувчи суғурта маҳсулотидир.

Яшил суғуртанинг асосий йўналишларига қуйидагилар киради:

– *Экологик жавобгарликни суғурта қилиш.* Корхоналарнинг атроф-муҳитга етказган зарарини қоплаш учун мўлжалланган. Масалан, кимёвий моддалар оқиб чиқиши, ҳавони ифлосланиши ҳолатларида.

– *Қайта тикланадиган энергия объектларини суғурта қилиш.* Қуёш ва шамол станциялари, биогаз ускуналари каби экологик тоза манбаларни суғурта қилиш.

– *Иқлим хавфларига қарши агросуғурта.* Қишлоқ хўжалигидаги қўғоқчилик, сел, шамол ва бошқа табиий офатлардан келиб чиқадиган зарарни қоплаш.

– *Яшил қурилиш суғуртаси.* Экологик стандартларга жавоб берадиган биноларни суғурта қилиш (LEED, BREEAM сертификатли лойиҳалар).

– *Энергия самарадорлигига бағишланган суғурта.* Энергия тежовчи ускуналар, ускуналарнинг ишлаш самарадорлигига боғлиқ таваккалчиликларни қоплаш.

– *Экологик транспорт суғуртаси.* Электромобиллар, велосипедлар ва бошқа муқобил транспорт воситалари учун махсус тарифлар билан суғурта.

– *Иқлим хавфларини суғурта қилиш (Climate Risk Insurance).* Мамлакат ёки жамият миқёсидаги табиий офатлардан зарар кўрганлар учун молиявий ҳимоя.

– *Микросуғурта (жамият асосидаги).* Қашшоқ ва экологик хавфли ҳудудларда яшовчи аҳоли учун арзон ва содда суғурта турлари.

Бу маҳсулотлар суғурта бозоридаги инновацион ёндашувларни намоён этади ва атроф-муҳит билан боғлиқ таваккалчиликларни камайтиришга хизмат қилади. Бундай маҳсулотлар нафақат зарарни қоплашни таъминлайди, балки табиатни асрашга қаратилган фаолиятни рағбатлантиради. Суғурта компаниялари ушбу хизматларни таклиф қилишда ESG (экологик, ижтимоий ва корпоратив бошқарув) тамойилларини интеграция қилмоқда. Шунингдек, сунъий интеллект, катта маълумотлар таҳлили каби рақамли технологиялар ёрдамида экологик хавфлар аниқроқ баҳоланмоқда.

Халқаро амалиётда (Европа Иттифоқи, Япония, Канада, Буюк Британия) яшил суғурта соҳасида давлат қўллаб-қувватлови, солиқ имтиёзлари ва мажбурий суғурта механизмлари кенг қўлланилмоқда. Бу орқали аҳоли ва бизнес экологик суғурта хизматларидан фаол фойдаланишга қизиқтирилмоқда.

Ўзбекистон шароитида яшил суғуртани жорий этиш – иқлим хавфларига тайёргарлик, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва инвестициявий муҳитни яхшилашнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланади. Бунинг учун ҳуқуқий база яратиш, молиявий механизмларни ишлаб чиқиш ва аҳоли ўртасида тарғибот ишларини олиб бориш зарур бўлади.

Яшил суғурта маҳсулотлари замонавий суғурта бозорининг экологик йўналтирилган ва ижтимоий жавобгарликка асосланган янги босқичидир. Бу маҳсулотлар нафақат экологик хавфларни молиявий бошқариш имконини беради, балки барқарор ривожланишни рағбатлантириш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва аҳолининг экологик онгини оширишга ҳам хизмат қилади.

Қайта тикланадиган энергия, яшил қурилиш, иқлим хавфлари, аграр соҳадаги таваккалчиликлар ва микросуғурта каби йўналишларда ишлаб чиқилган яшил суғурта маҳсулотлари, суғурта компаниялари учун янги бозор имкониятларини яратади. Шу билан бирга, ESG стандартларига риоя қилиш, рақамли технологияларни жорий этиш ва халқаро тажриба асосида ёндашиш ушбу соҳанинг самарадорлигини оширади.

Ўзбекистонда яшил суғурта маҳсулотларини кенг жорий этиш учун ҳуқуқий базани такомиллаштириш, давлат томонидан қўллаб-қувватлаш механизмларини жорий этиш ва аҳоли ҳамда тадбиркорлар ўртасида кенг ахборот-тарғибот ишларини олиб бориш зарур. Бу эса суғурта бозорини кенгайтириш, иқлим ўзгаришига мослашиш ва барқарор иқтисодий ўсишга хизмат қилади.